

N:o 28.

Ank. till Riksd. kansli den 23 februari 1903, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om vitsord att påkalla skifte för utbrytning af rätt till skogsfång eller mulbete.

Andra Kammaren har till behandling af lagutskottet hänvisat en inom nämnda kammare af herr *F. Pettersson* i Tjärsta väckt motion, n:o 69, af följande lydelse:

»I § 76 Kungl. Maj:ts förnyade nådiga stadga om skiftesverket i riket den 9 november 1866 heter det: »Äger hemman eller by rätt till skogsfång eller mulbete å annat hemmans eller annan bys mark, och vill hemman eller byn, å hvars mark den last ligger, samma mark skifta» etc. etc., så äger endast det hemman eller den byn, å hvars mark lasten ligger, vitsord att i och för utbrytning af densamma begära skifte.

Denna föräldrade och hinderliga bestämmelse borde icke längre oförändrad bibehållas, ty det är onekligt, att den nu mera är högst olämplig och orättvis, enär i många fall just därför att endast ena parten förbehållits denna rättighet man fått bibehålla sammanhängande och gemensam rätt till skogsfång eller mulbete, eller till bådadera, hvilket i sin ordning gifvit anledning till långa och kostbara rättegångar samt alstrat obehag och osämja sådana hemmans egogrannar emellan.

Säkerligen skulle dessa obehagliga tvister och däraf uppkommande kostnader bortfalla, därest såväl det ena som det andra hemmanet eller byn i detta fall tillerkändes samma rättighet, nämligen att undanrödja den gemensamma häfden.

Jag kan heller icke inse, att någon anledning förefinnes, hvarför denna ensidiga bestämmelse skall fortfarande bibehållas. Visserligen hade

på sin tid detta skäl för sig för att vid de då jämförelsevis befintliga många sådana fall ej allt för brådstörtadt i tid och och otid framkalla skiften, men med de numera jämförelsevis mindre förekommande dylika förhållanden, och då såväl allmänna som enskilda sträfvanden utgå på att medelst lättnad i hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring bereda största möjlighet för bildande af egna hem, synas ju alla skäl tala för nödvändigheten af en förändring härutinnan.

Då härtill kommer, att ett afgärda hemman numera äger vitsord lika väl som bolby att i och för utbrytning af afgärdarätt begära skifte å bolbys mark, och då onekligen ett hemmans eller en bys rätt till skogsfång eller mulbete, eller till bådadera, å annat hemmans eller annan bys mark är att förlikna och jämföra med afgärda hemmans rätt å bolbys mark, hvilken rätt ej består af annat än skogsfång och mulbete, lär icke kunna förnekas, att ensamt denna jämförelse bjuder, att samma rättighet, som förunnas afgärda hemman, tillerkännes hemman eller by, som äger rätt till skogsfång eller mulbete, eller till bådadera, å annat hemmans eller annan bys mark, nämligen att i och för utbrytning af denna sin rätt för ändamålet begära skifte.

På dessa skäl får jag värdsamt hemställa, det Riksdagen behagade besluta att antingen bestämma, det 76 § Kungl. Maj:ts förnyade nådiga stadga om skiftesverket i riket den 9 november 1866 måtte erhålla sådan förändrad lydelse, att hemman eller by, som å annat hemmans eller annan bys mark äger rätt till skogsfång eller mulbete, eller till bådadera, må i likhet med det hemman eller den byn, å hvars mark sådan last ligger, tillerkännas rättighet att i och för utbrytning af dylik rätt påkalla därför erforderligt skifte; eller att vid lämplig paragraf i samma skiftesstadga foga sådan bestämmelse, att hemman eller by, som äger rätt till skogsfång eller mulbete, eller till bådadera, å annat hemmans eller annan bys mark, må tilldelas samma vitsord, eller rättighet att begära skifte i och för utbrytning af denna sin rätt, som det tillkommer afgärda hemman att å bolbys mark begära skifte i och för utbrytning af sin afgärda rätt.»

Gällande stadganden om rättighet att söka och erhålla laga skifte innehållas i 1 kap. af skiftesstadgan, hvars 6 § är af följande lydelse:

»Ägare af hemman, som har rätt att samfaldt med hemman i annat skifteslag å dess mark skogsfång eller mulbete begagna, eller torf, sten, grus, ler eller dylikt taga, eller i dess vatten fiska, må ej fordra, det

sådan rättighet genom laga skifte utbrytas skall, där ej delägarne i andra skifteslaget själfve skifta vilja.»

Skiftesstadgans 76 §, som motionären synes anse innefatta det grundläggande stadgandet i förevarande hänseende, äfvensom 77 § därstädes lämna endast föreskrifter, efter hvilken grund en utbrytning af sådan rätt, som i 6 § omnämnts, skall verkställas, då den kan ifrågakomma. För vinnande af det med förevarande motion afsedda syfte torde sålunda i första hand erfordras en ändring i 6 § af skiftesstadgan.

Utskottet kan emellertid icke förorda en sådan lagstiftningsåtgärd som den ifrågasatta. Vål är det tillbörligt och riktigt, att, då skifte sker å hemman eller by, å hvars mark annat hemman eller annan by äger rätt till skogsfång eller mulbete, utbrytning af berörda rätt i enlighet med bestämmelserna i 76 § af skiftesstadgan kan påfordras. Men att medgifva ägaren af sistnämnda hemman eller by vitsord att erhålla skifte i och för sådan utbrytning är dock något väsentligen annat. Ifrågavarande rättighet till mulbete eller skogsfång är i allmänhet af jämförelsevis ringa värde, och det intresse, som kan vara förbundet med att få densamma utbruten, är hvarken så stort eller af den beskaffenhet, att det, enligt utskottets mening, kan utgöra tillräcklig anledning att medgifva rättighetens innehafvare att påkalla en sådan åtgärd som laga skifte, hvilket för delägarne alltid har till följd afsevärda kostnader och ofta jämväl olägenheter icke blott vid begagnande af den jord, som ingår i skiftet, utan äfven i andra hänseenden. Det synes dessutom utskottet principiellt oriktigt att medgifva innehafvaren af en nyttjanderätt befogenhet att tilltvinga sig utbytande af denna rätt mot äganderätten till ett större eller mindre jordområde.

Till stöd för sin framställning har emellertid motionären bland annat anfört, att ifrågavarande rätt till mulbete eller skogsfång vore att jämföra med den enligt 19 kap. 2 § byggningsbalken afgärda by tillkommande rättighet att till sin nödtorft å bolbys utmark njuta timmer, gårdsel, vedbrand samt mulbete och hjordavall för sina kreatur m. m. Då ägare af afgärda hemman berättigats att lika med bolby söka och erhålla skifte, borde, enligt motionärens mening, ägare af hvarje hemman, hvarmed vore förenad rätt till mulbete eller skogsfång å annat hemmans mark, tillerkännas skiftesvitsord. Denna slutsats torde dock icke vara riktig. Den egentliga grunden till afgärda hemmans rätt att på nämnda sätt begagna bolbys utmark lär nämligen vara den, att ägaren af afgärda hemmanet samt bolbys ägare hafva ett slags sameganderätt till berörda mark, under

det att den rätt till skogsfång eller mulbete, som i motionen afses, har karaktären af en servitutsrätt.

På grund af det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 februari 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.